

Optika

Zápisy do sešitu

Světelné zdroje. Šíření světla. 1/3

Světelné zdroje

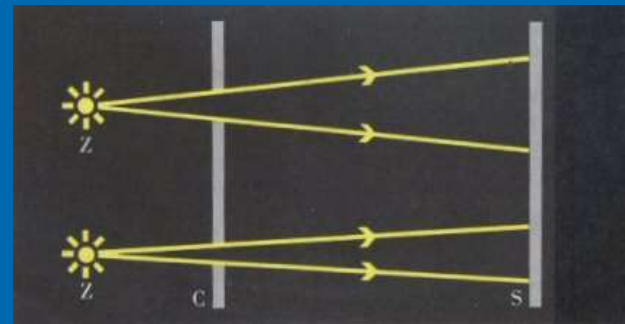
- bodové
- plošné

Optická prostředí

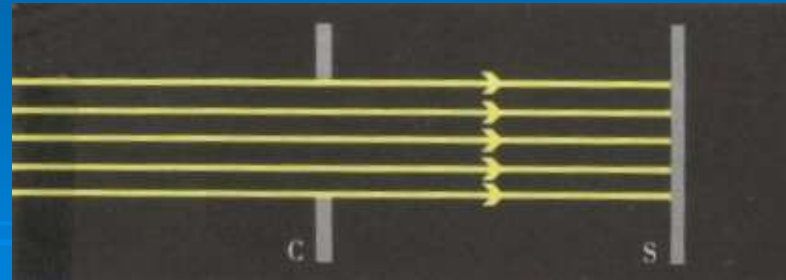
- průhledné (sklo, vzduch)
- průsvitné (matné sklo)
- neprůsvitné (nešíří se světlo)
- čirá
- barevná

Světelné zdroje. Šíření světla. 2/3

Rozbíhavý světelný svazek se šíří z bodového zdroje.

Rovnoběžný světelný svazek se šíří ze vzdáleného zdroje.

Světelné zdroje. Šíření světla. 3/3

Světelný paprsek – světelný svazek procházející velmi malým otvorem.

Světlo se šíří ve stejnorodém prostředí přímočaře.

Využití – vytyčování přímek (zeměměřičství, stavitelství)

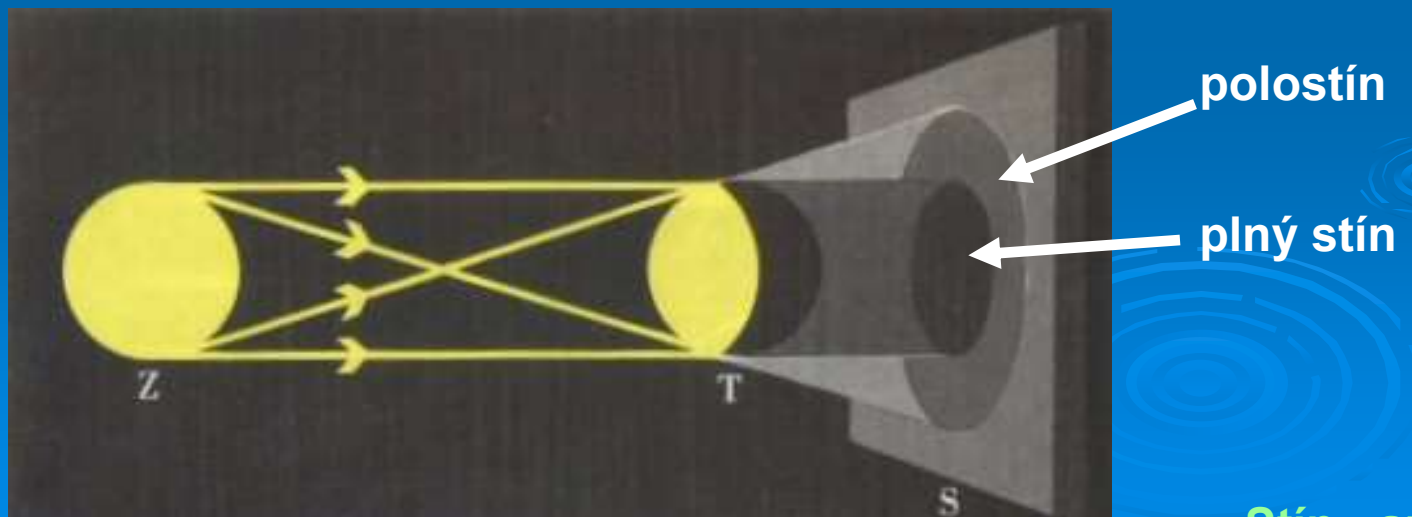
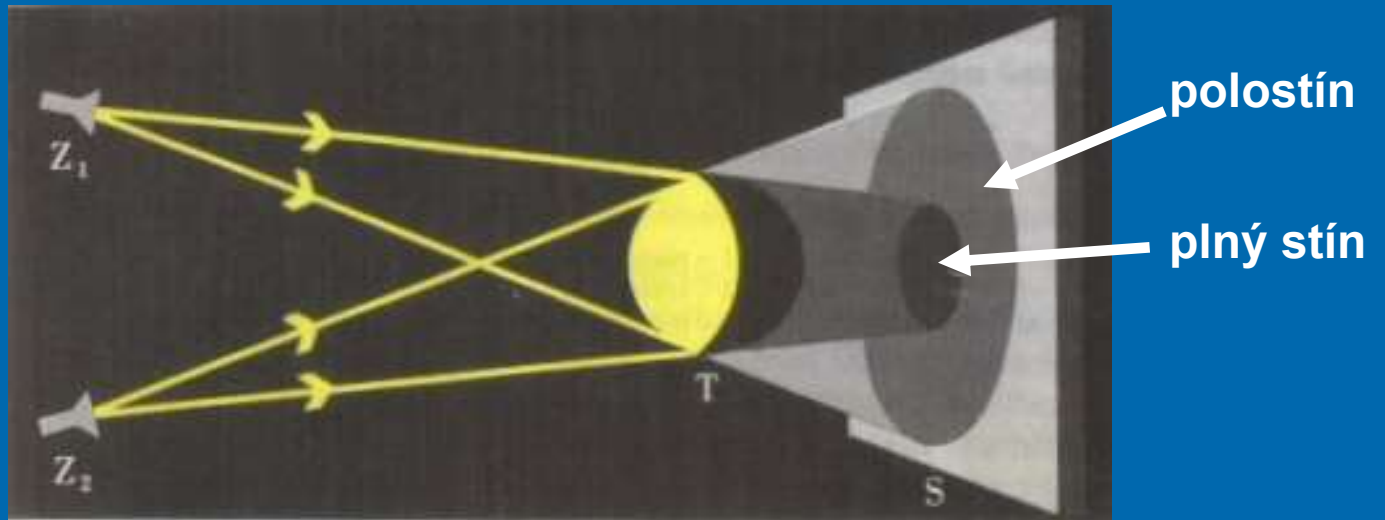
Stín. 1/2

Plný stín – prostor za tělesem, kam světlo neproniká.

Vržený stín – neosvětlená část na stínítku za tělesem.

Polostín – prostor, kam vniká světlo pouze částečně. Vzniká po osvětlení více bodovými zdroji nebo plošným zdrojem.

Stín. 2/2

Zatmění Slunce a Měsíce. 1/5

Rovina oběhu Měsíce kolem Země neleží v rovině oběhu Země kolem Slunce.

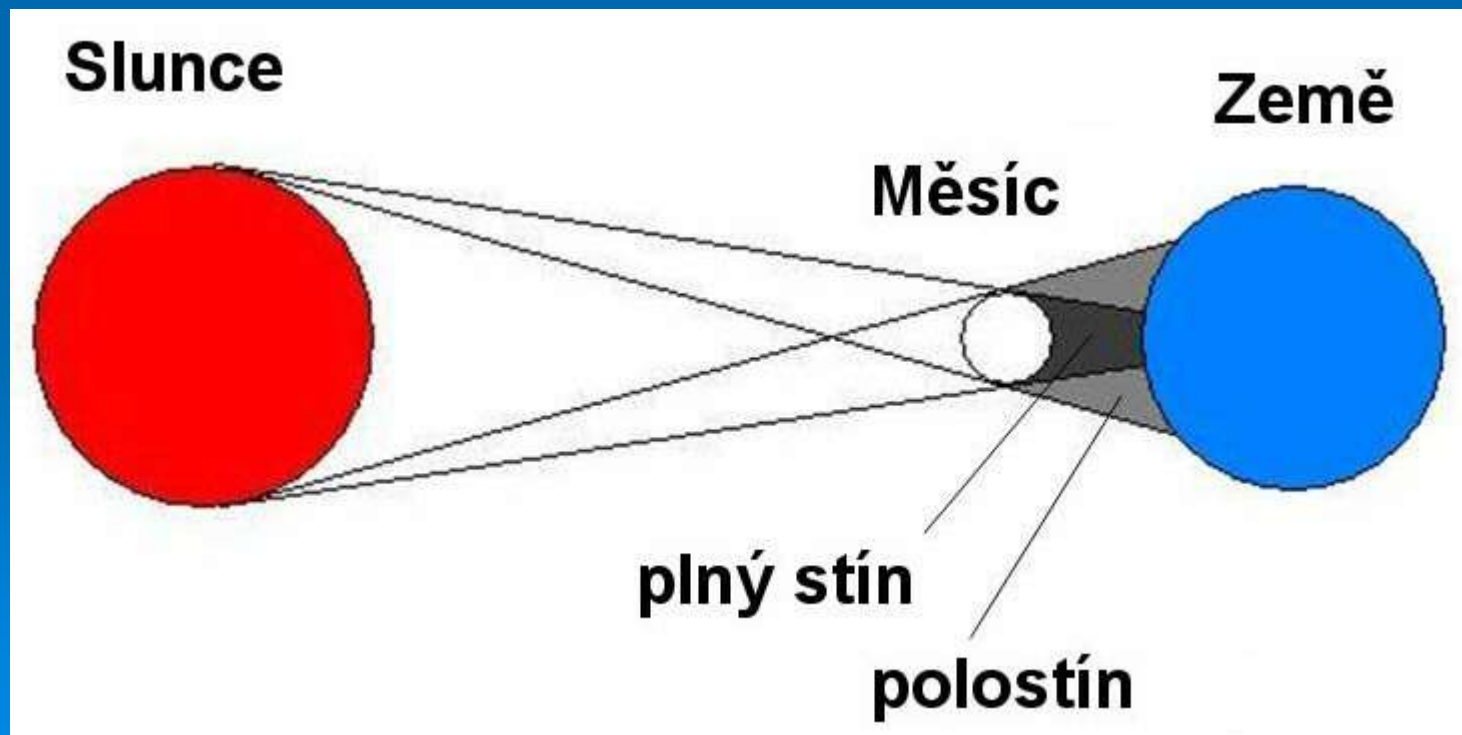
Měsíc mění svou vzdálenost od Země.

Zatmění Slunce a Měsíce. 2/5

Zatmění Slunce

Stín Měsíce vržený na Zemi.

Zatmění Slunce a Měsíce. 3/5

úplné zatmění Slunce

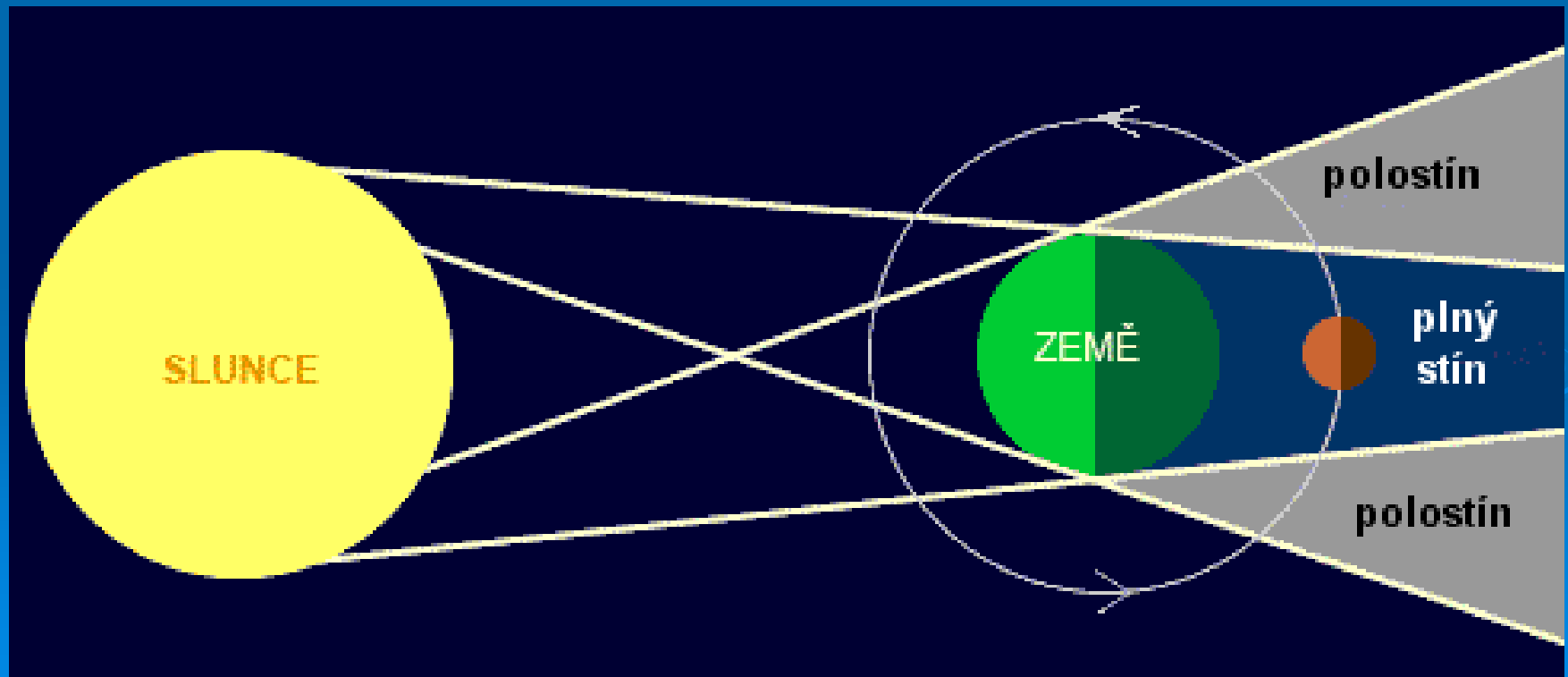
prstencové zatmění Slunce

Zatmění Slunce a Měsíce. 4/5

Zatmění Měsíce

Stín Země vržený na Měsíc. Měsíc musí být v plném stínu Země.

Zatmění Slunce a Měsíce. 5/5

zatmění Měsíce

[Jak vzácné je zatmění - aplet](#)

[Zatmění Měsíce - aplet](#)

Měsíční fáze. 1/2

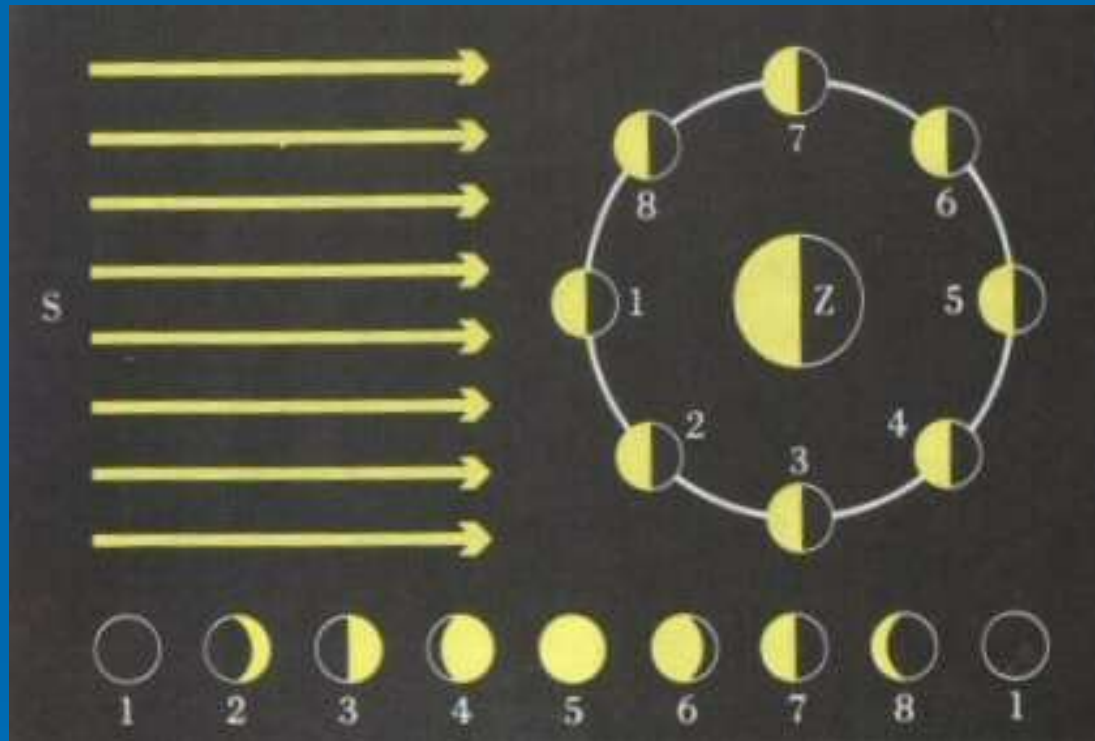
Doba oběhu Měsíce kolem Země je 27,3 dne, což je zároveň jeho doba rotace kolem své osy.

Nov – S M Z – nevidíme Měsíc

Úplněk – S Z M – vidíme celý Měsíc

Měsíční fáze. 2/2

1 – Nov

2, 3, 4 – přibývání Měsíce – D dorůstá

5 – úplněk

6, 7, 8 – ubývání Měsíce – C couvá

Rychlost světla.

$$c = 300\,000 \frac{km}{s} \quad \text{ve vakuu}$$

- rychlost elektromagnetického vlnění (radiové signály, infračervené,...)
- v jiném prostředí je menší – např. ve vodě $0,75 c$

Světelný rok – jednotka vzdálenosti – dráha, kterou urazí světlo za čas 1 rok

Odraz světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. Zákon odrazu světla. 1/4

Dopad světla na těleso:

- a) odraz světla
- b) průchod světla
- c) pohlcení světla

Zrcadla – plochy dobře odrážející světlo

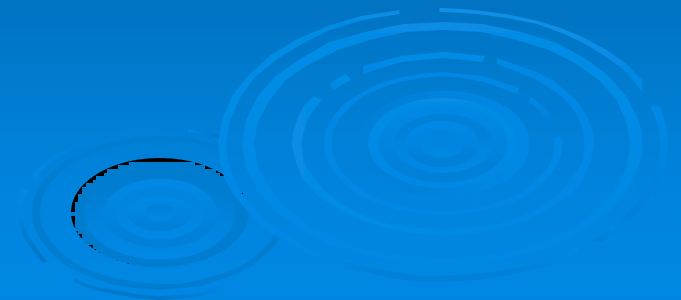
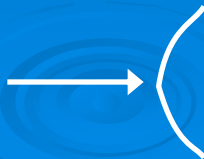
a) rovinná

b) dutá

c) vypuklá

Odraz světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. Zákon odrazu světla. 2/4

kolmice dopadu – kolmice na rovinu zrcadla v bodě dopadu paprsku

rovina dopadu – rovina určená kolmicí dopadu a paprskem

úhel dopadu α – úhel mezi kolmicí dopadu a paprskem dopadajícím

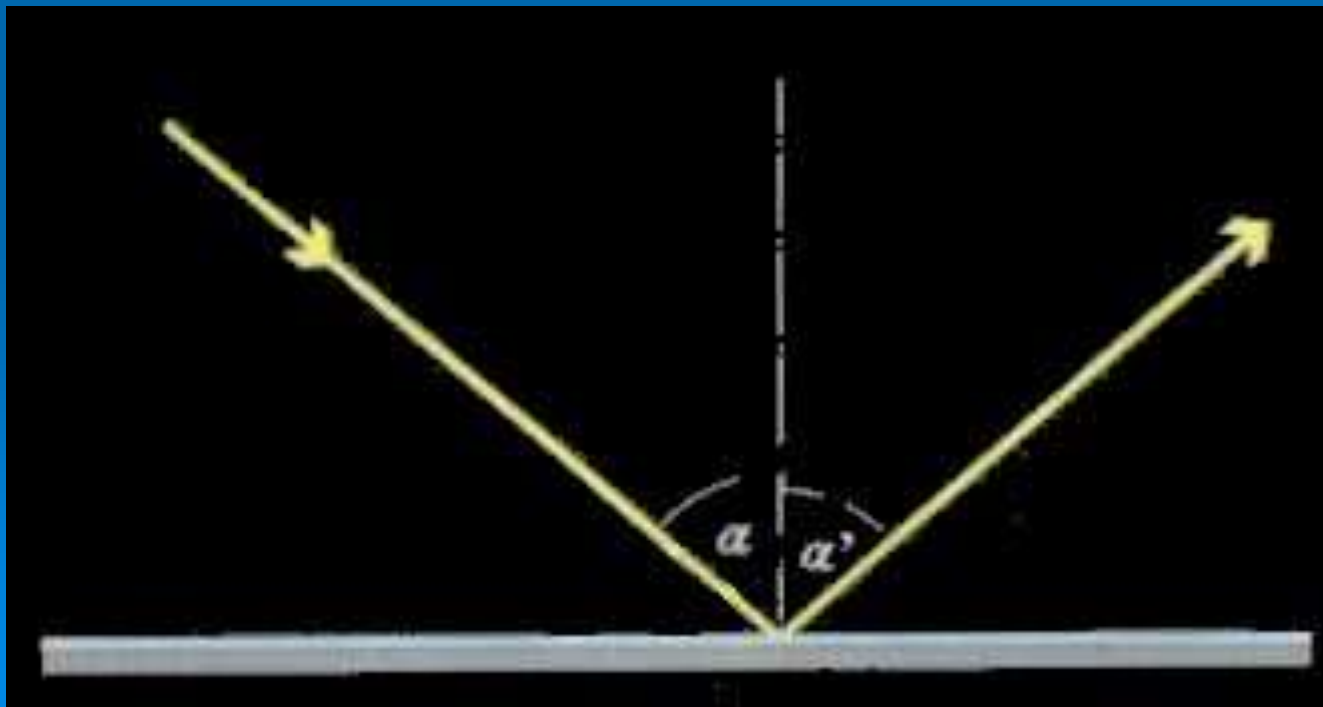
úhel odrazu α' – úhel mezi kolmicí dopadu a paprskem odraženým

Odraz světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. Zákon odrazu světla. 3/4

Zákon odrazu světla

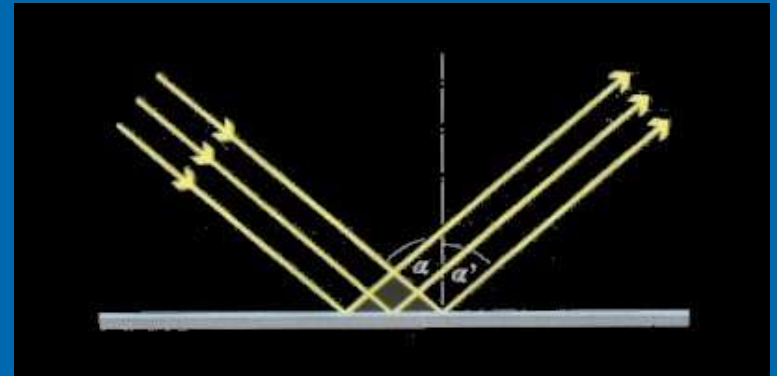
Úhel odrazu α' se rovná úhlu dopadu α .
Odražený paprsek leží v rovině dopadu.

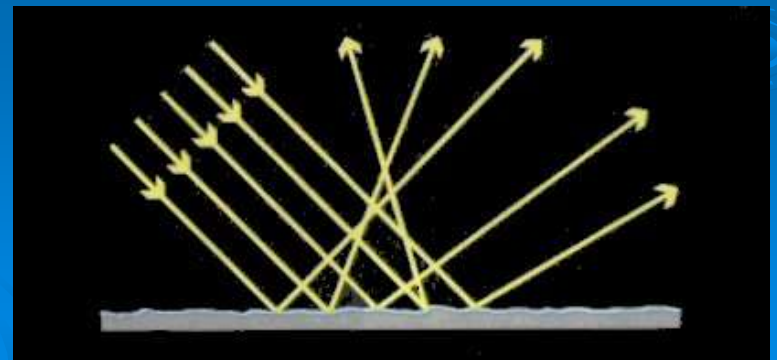
$$\alpha = \alpha'$$

Odraz světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. Zákon odrazu světla. 4/4

Na rovinném rozhraní se rovnoběžný svazek odráží opět jako rovnoběžný.

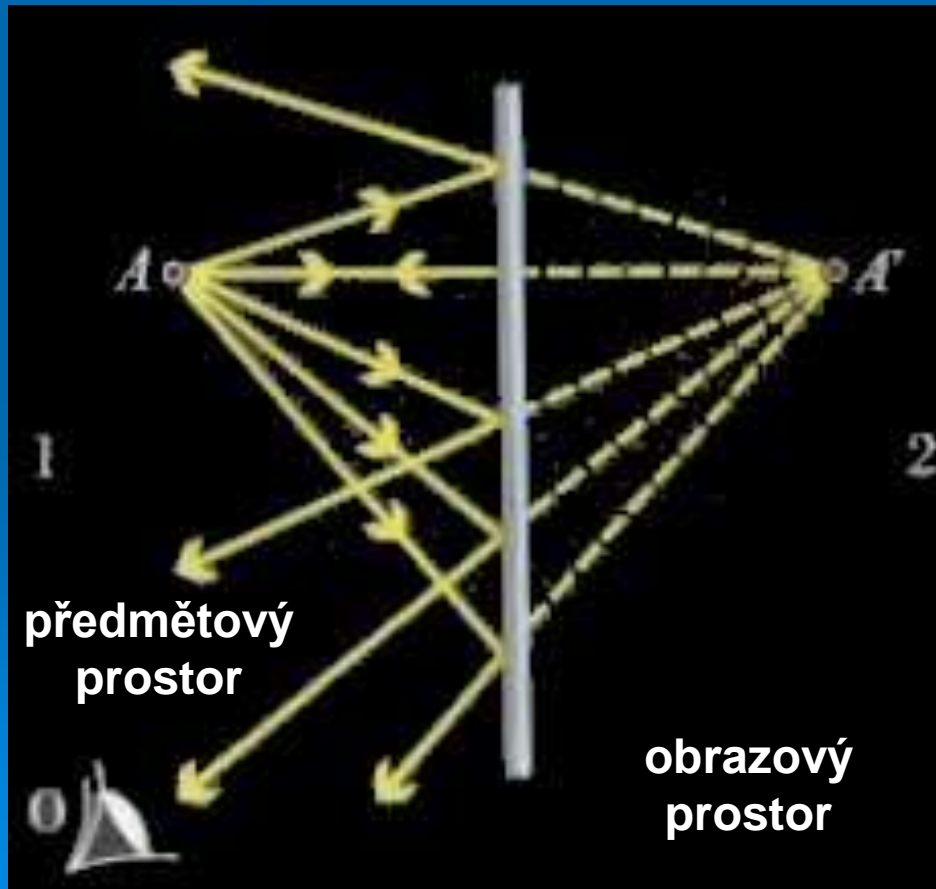

Na nerovném povrchu dochází k rozptylu světla (papír, stěny budov, prach ve vzduchu,...)

Zobrazení předmětu rovinným zrcadlem.

Světlo vychází jakoby ze zdroje za zrcadlem – zdánlivý obraz.

Bod a jeho obraz jsou souměrně sdružené podle roviny zrcadla.

Obraz v rovinném zrcadle je zdánlivý, stejně velký, přímý a stranově převrácený.

Zrcadla v praxi. 1/3

Kulová zrcadla

- V – bod na zrcadle
- S – střed křivosti zrcadla
- F – ohnisko (v polovině vzdálenosti mezi S a V)
- optická osa – přímka procházející body S F V

Zrcadla v praxi. 2/3

Duté zrcadlo

V závislosti na poloze předmětu může vznikat obraz:

- převrácený, skutečný, zmenšený
- převrácený, skutečný, zvětšený
- přímý, zdánlivý, zvětšený

Vypuklé zrcadlo

- vždy je obraz přímý, zdánlivý, zmenšený

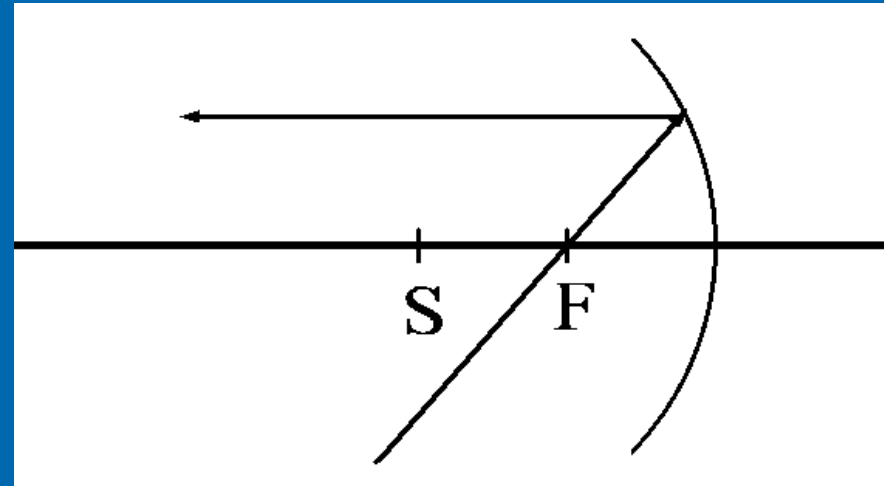
Zrcadla v praxi. 3/3

Použití v praxi

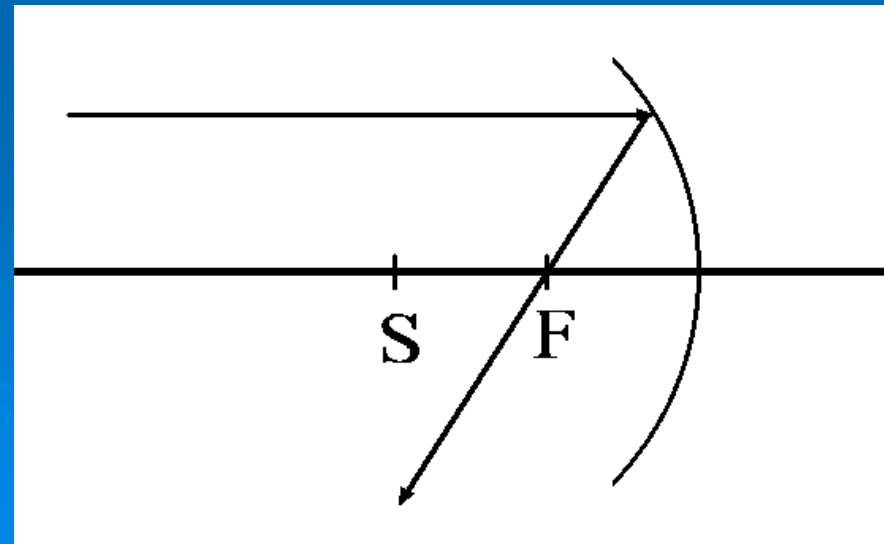
- zubařské zrcátko (duté zrcadlo)
- reflektory aut, svítilny (duté zrcadlo)
- zrcadla na křižovatkách a v autech (vypuklé zrcadlo)

Zobrazení dutým zrcadlem. 1/3

Paprsek jdoucí přes
ohnisko se odrazí
rovnoběžně s optickou
osou.

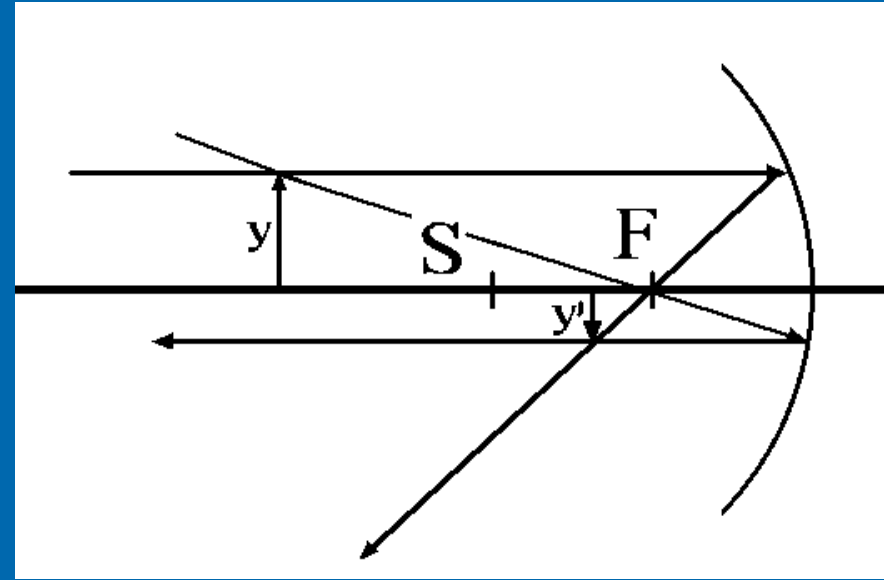
Paprsek jdoucí rovnoběžně
s optickou osou se odrazí
do ohniska.

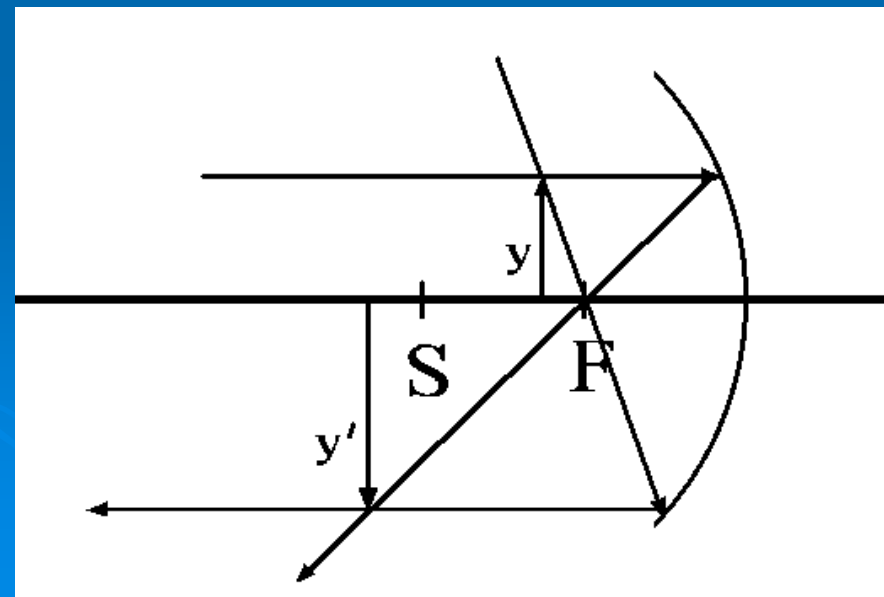

Zobrazení dutým zrcadlem. 2/3

obraz převrácený,
skutečný, zmenšený

obraz převrácený,
skutečný, zvětšený

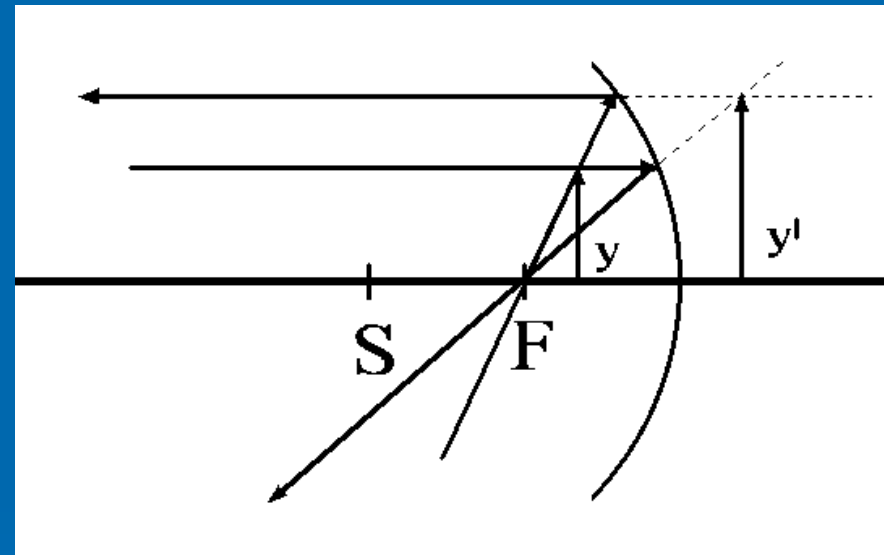
[Duté zrcadlo 3 - aplet](#)

[Duté zrcadlo 1 - aplet](#)

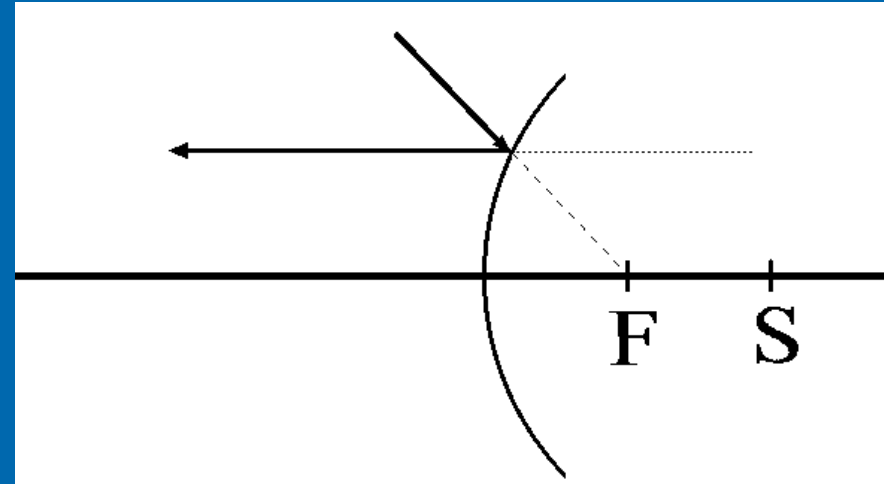
Zobrazení dutým zrcadlem. 3/3

obraz přímý, zdánlivý,
zvětšený

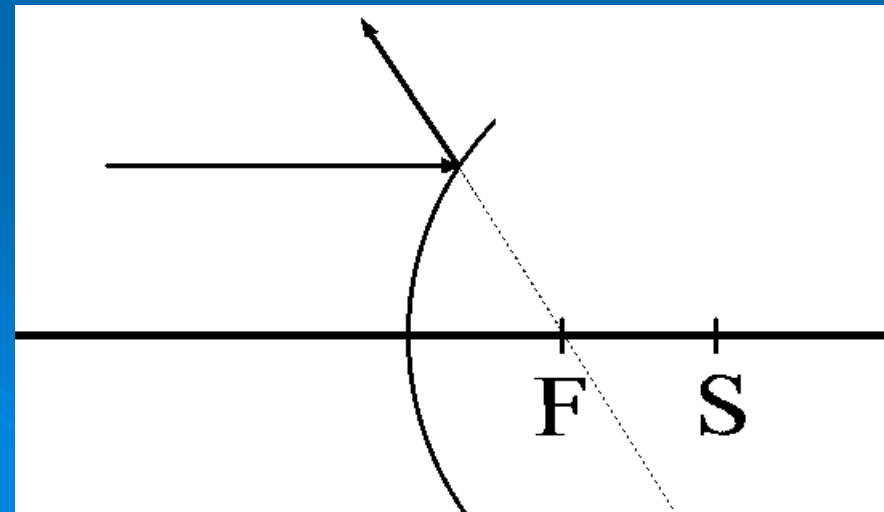

Zobrazení vypuklým zrcadlem. 1/2

Paprsek směřující do
ohniska se po odrazu šíří
rovnoběžně s optickou
osou.

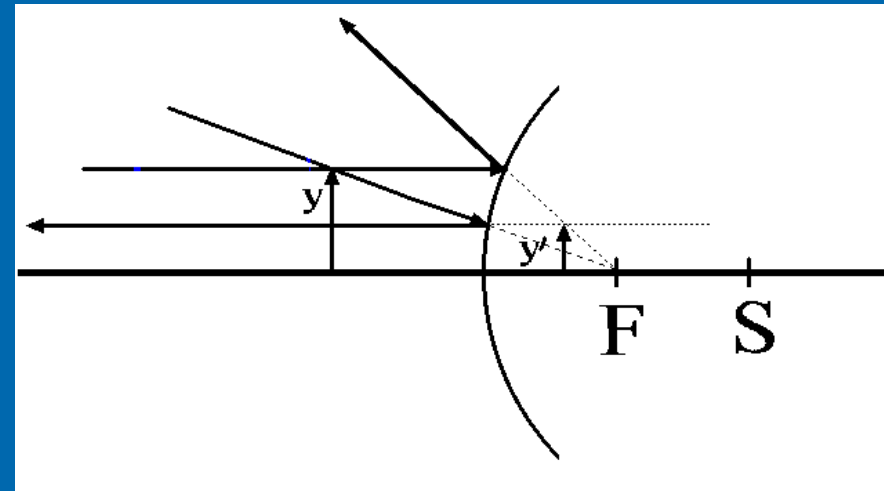

Paprsek jdoucí rovnoběžně
s optickou osou se odráží,
jako by vycházel z ohniska.

Zobrazení vypuklým zrcadlem. 2/2

obraz přímý, zdánlivý,
zmenšený

[Vypuklé zrcadlo 2 - aplet](#)

[Vypuklé zrcadlo 1 - aplet](#)

Lom světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. 1/2

Na rovinném rozhraní dvou optických prostředí nastává lom světla.

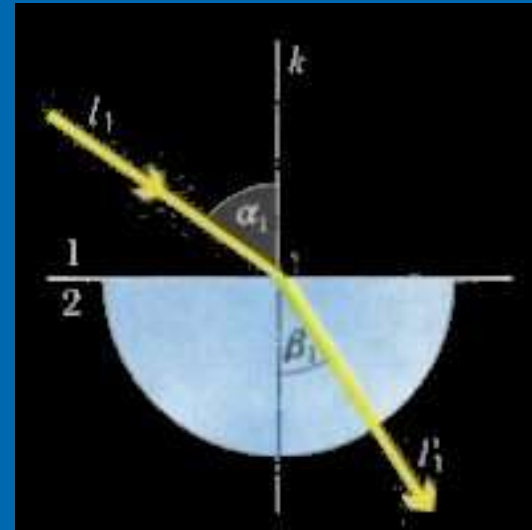
Úhel dopadu α – úhel mezi kolmicí dopadu a dopadajícím paprskem

Úhel lomu β – úhel mezi kolmicí dopadu a lomeným paprskem

Lom světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí. 2/2

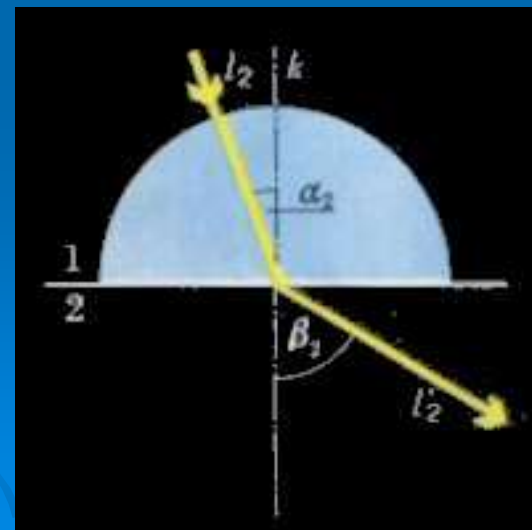
Lom ke kolmici

z opticky řidšího prostředí do opticky hustšího (do menší rychlosti světla) prostředí.
např. vzduch - voda

Lom od kolmice

z opticky hustšího prostředí do opticky řidšího prostředí (do větší rychlosti světla).
např. sklo - vzduch

Úplný odraz světla. 1/2

Nastává při přechodu z opticky hustšího prostředí do opticky řidšího.

Mezní úhel α_0 – úhel dopadu, při kterém je úhel odrazu $\beta = 90^\circ$.

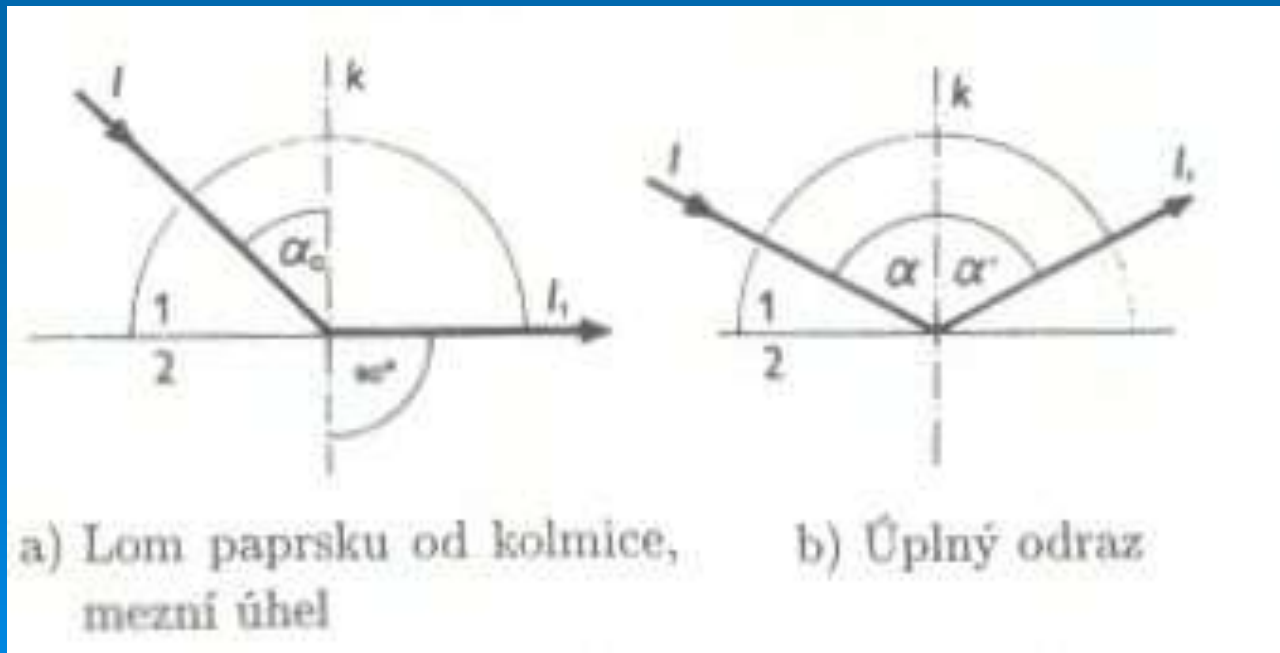
Jestliže $\alpha > \alpha_0$ nastává úplný odraz.

voda – vzduch $\alpha_0 = 49^\circ$

sklo – vzduch $\alpha_0 = 42^\circ$

Úplný odraz světla. 2/2

Fata morgána – úplný odraz na rozhraní
chladného a teplého vzduchu,
to samé – lesk na silnici za tepla

Čočky. 1/2

Vybroušené čiré sklo – části kulových ploch nebo rovina.

Spojka – rovnoběžný světelný svazek mění na sbíhavý

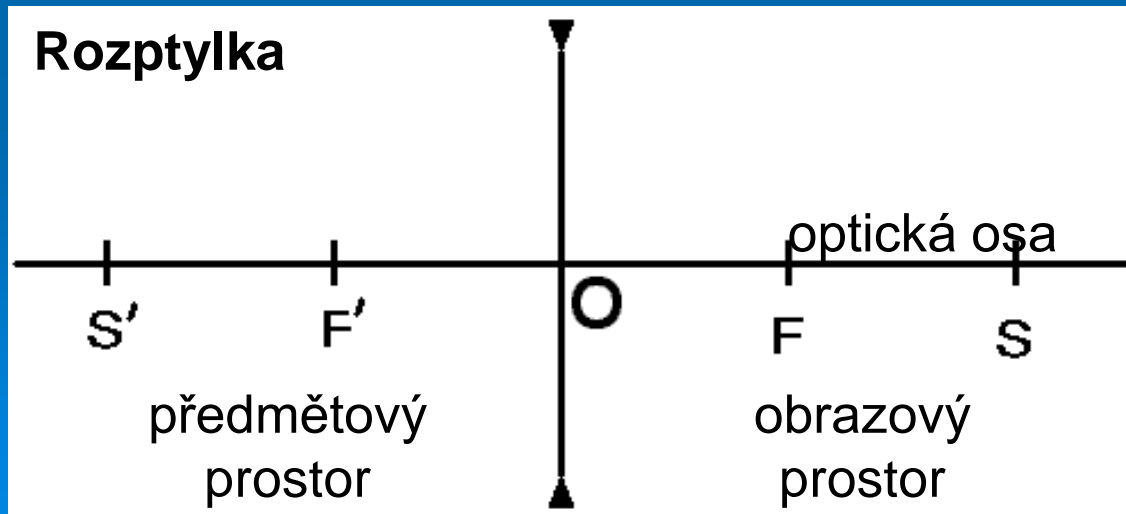
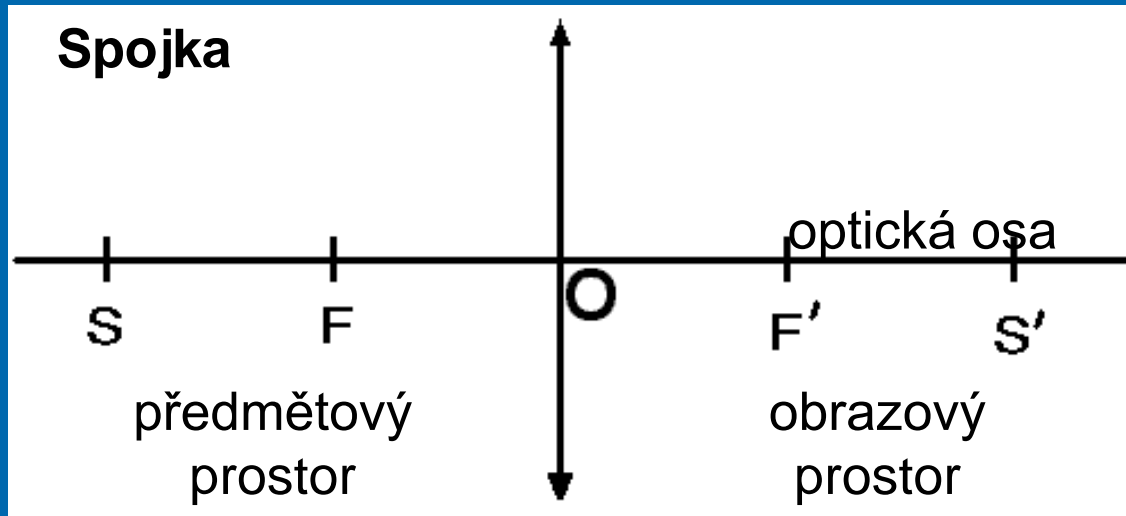

Rozptylka – rovnoběžný světelný svazek mění na rozbíhavý

Čočky. 2/2

O – optický střed

F – předmětové
ohnisko

F' – obrazové
ohnisko

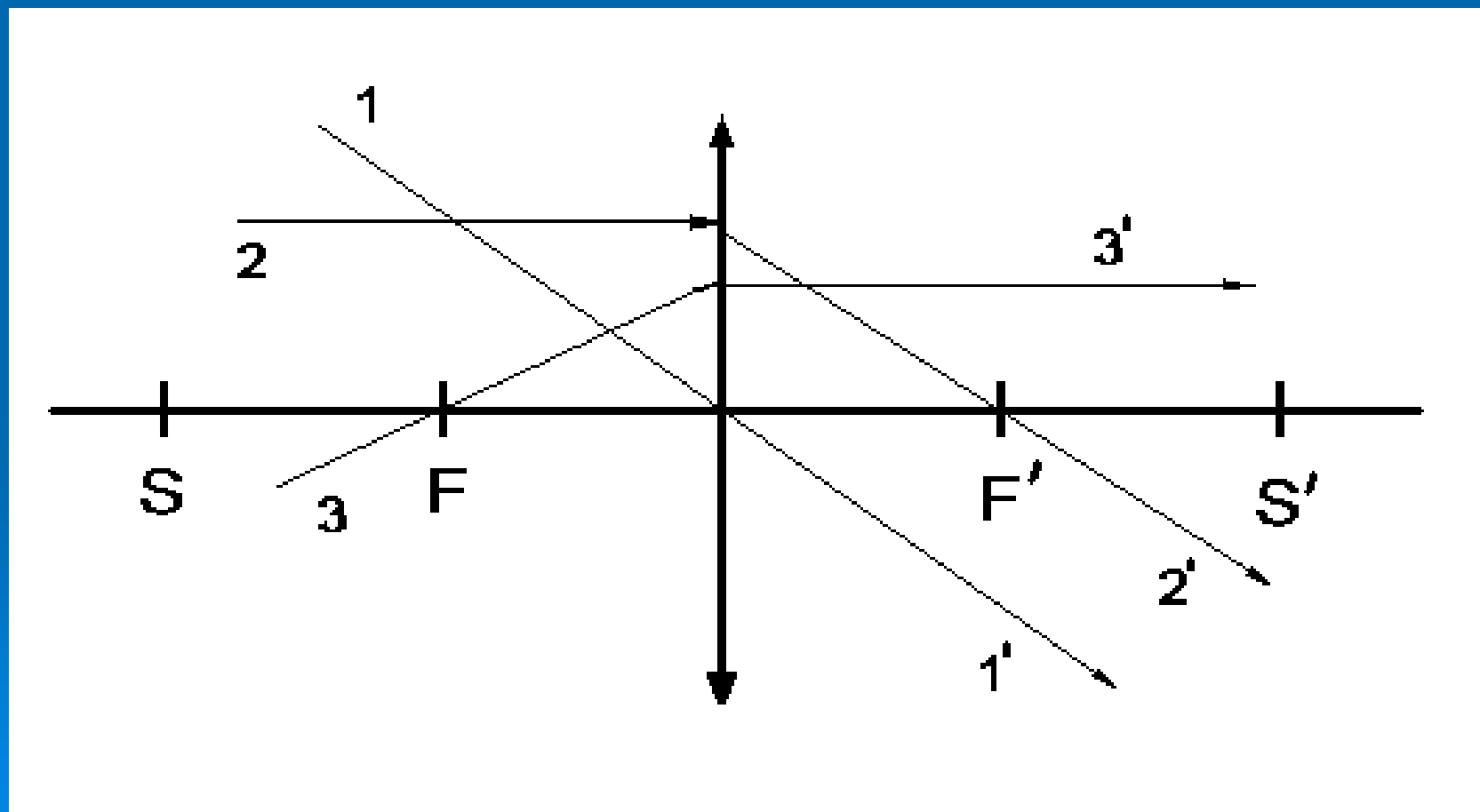
S – předmětový
střed křivosti

S' – obrazový střed
křivosti

$|OF|$ – ohnisková
vzdálenost

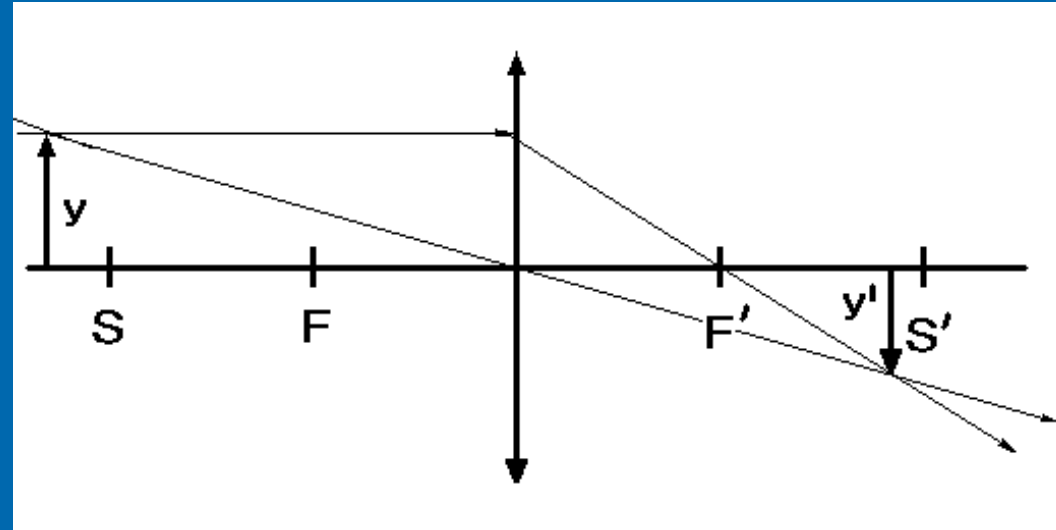
Zobrazení spojkou. 1/3

Význačné paprsky

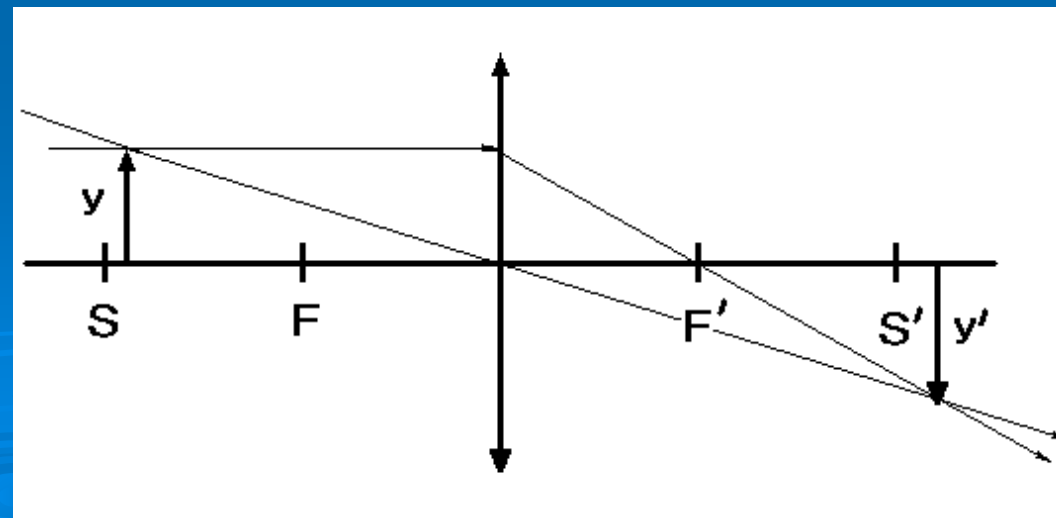

Zobrazení spojkou. 2/3

obraz převrácený,
skutečný, zmenšený

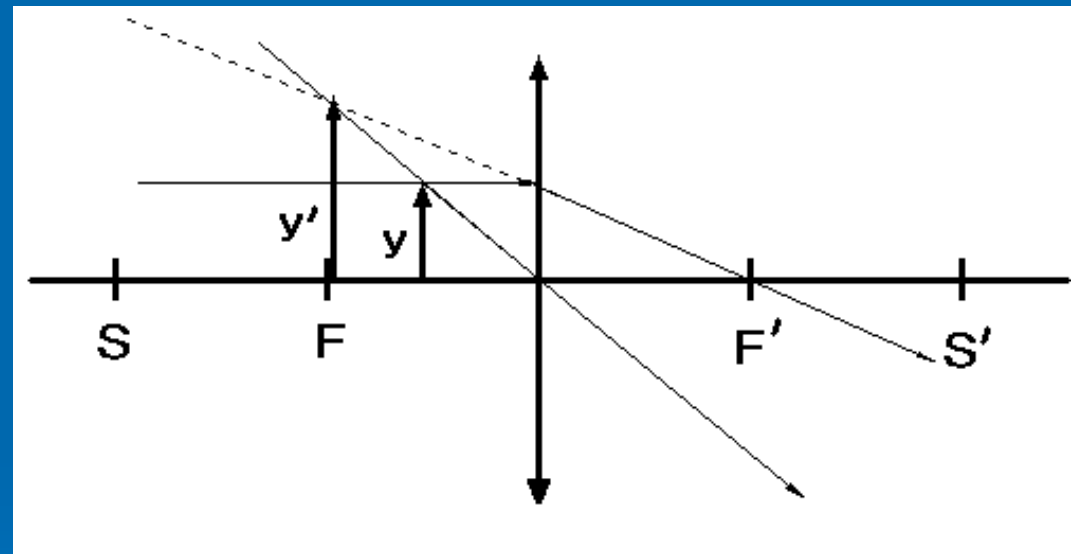

obraz převrácený,
skutečný, zvětšený

Zobrazení spojkou. 3/3

obraz přímý, zdánlivý,
zvětšený

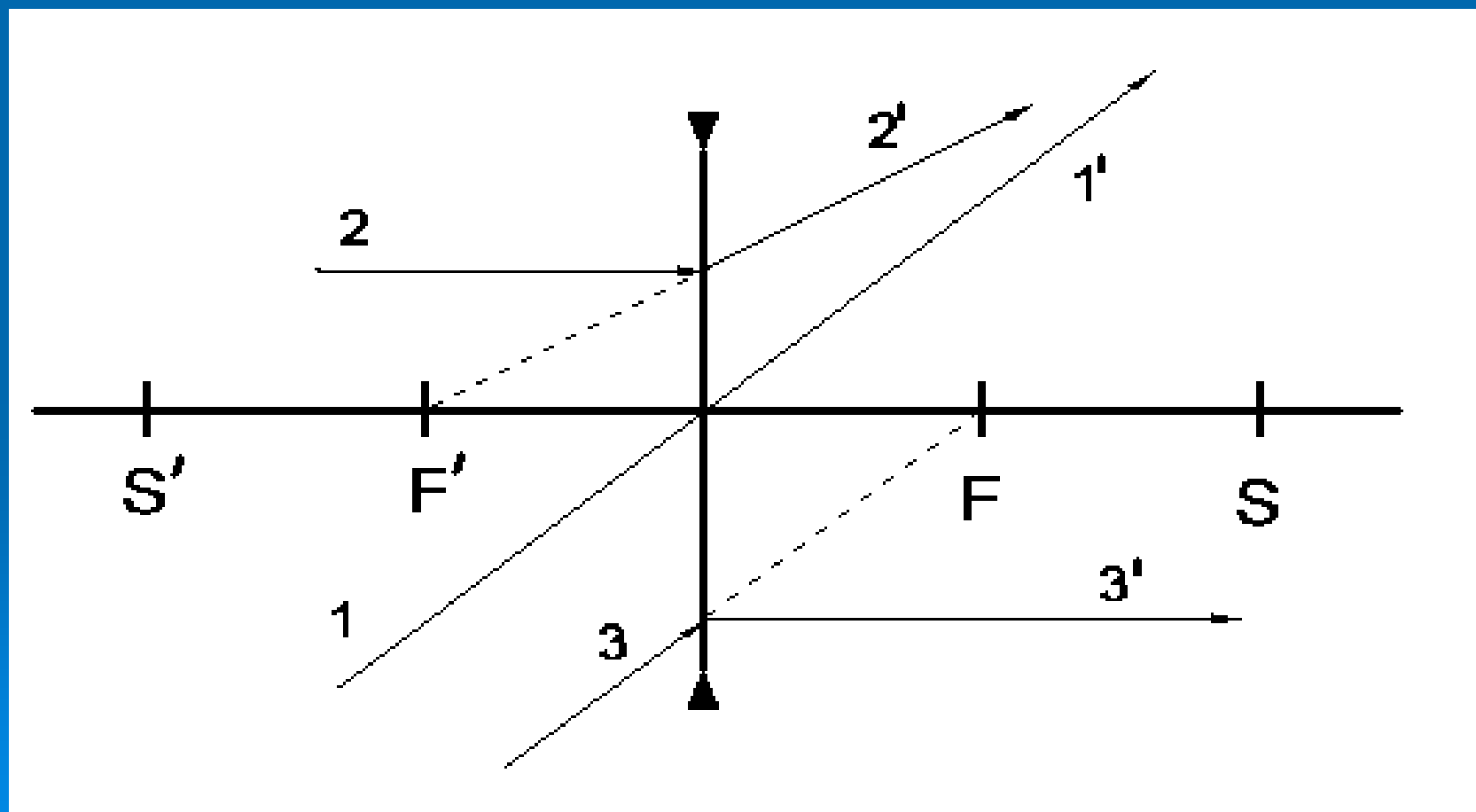
[Spojka 2 - aplet](#)

[Spojka - aplet](#)

[Zobrazení spojkou - aplet](#)

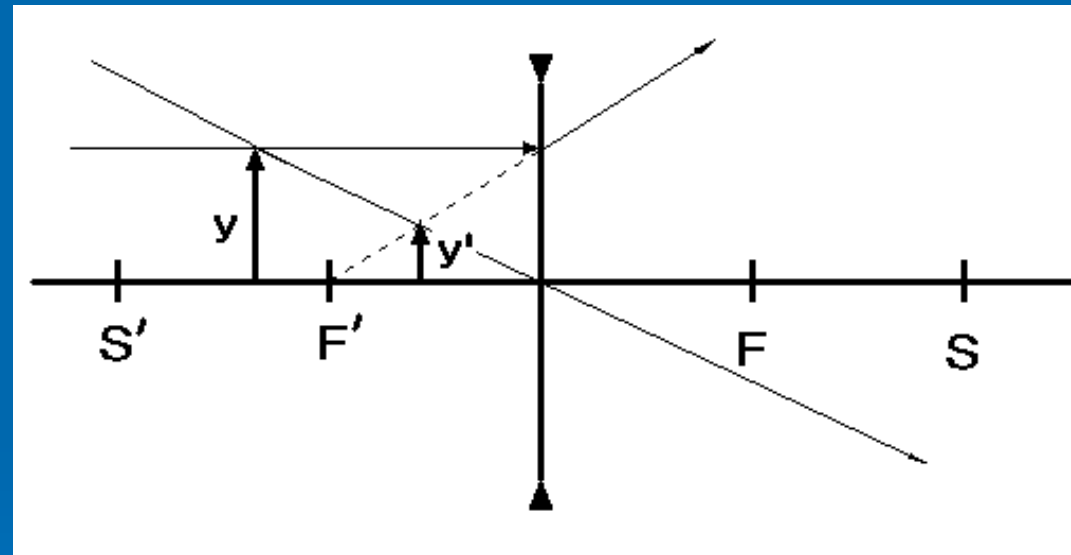
Zobrazení rozptylkou. 1/3

Význačné paprsky

Zobrazení rozptylkou. 2/2

obraz přímý, zdánlivý,
zmenšený

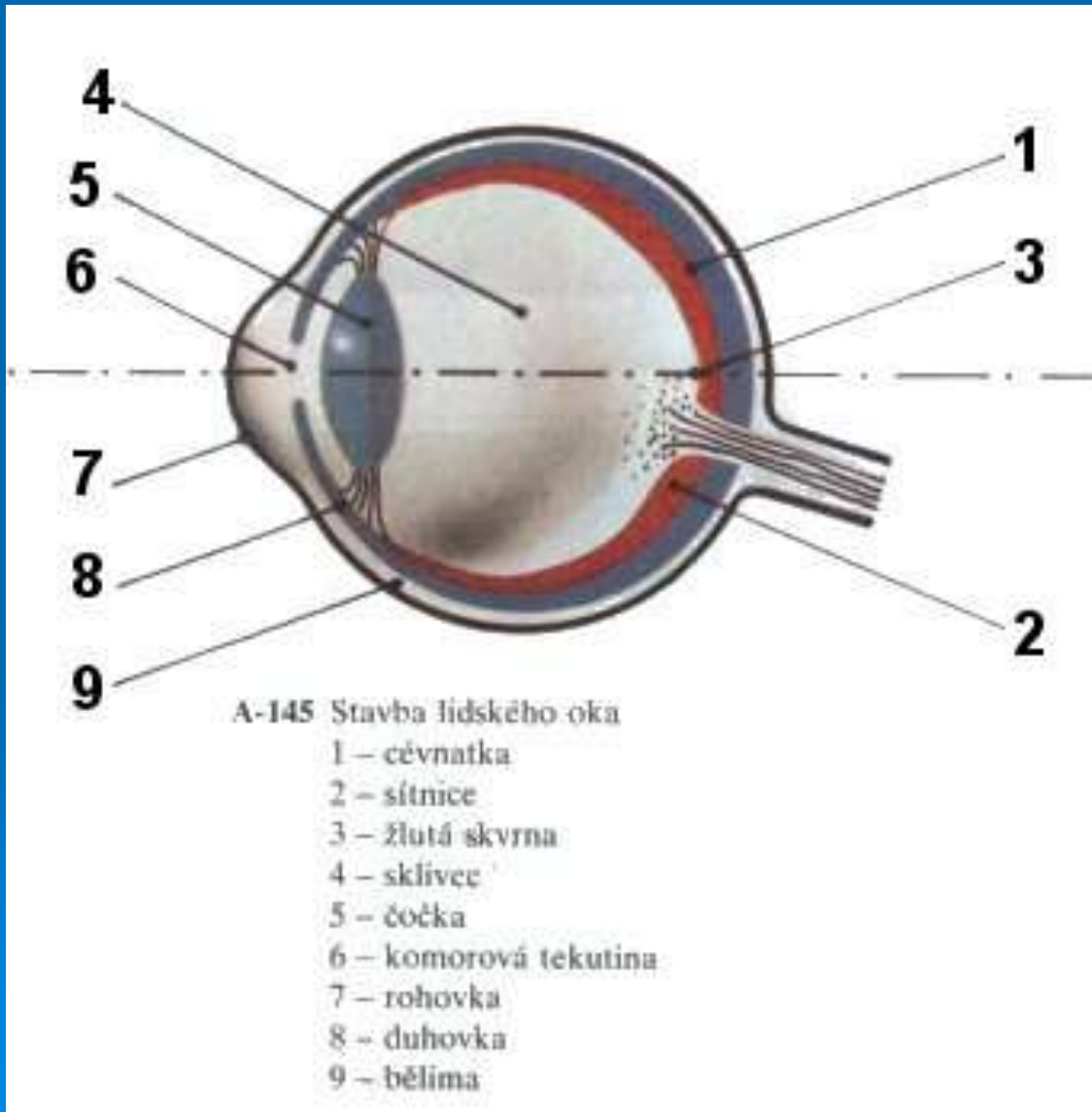

[Obě čočky - aplet](#)

[Rozptylka - aplet](#)

[Rozptylka - aplet](#)

Optické vlastnosti oka. 1/3

Optické vlastnosti oka. 2/3

Blízký bod – nejbližší bod pro ostré vidění, přibližně 10 cm

Vzdálený bod – ostré zobrazení bez přizpůsobení čočky.

Na sítnici se tvoří obrazy předmětů mezi blízkým a vzdáleným bodem.

Zorný úhel ω – úhel mezi krajními paprsky od předmětu, alespoň $\omega=1'$

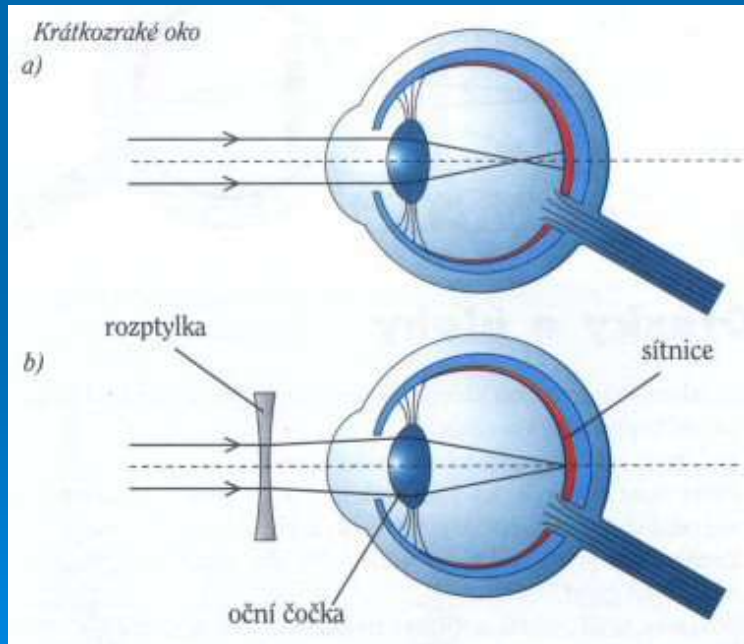
Správné čtení – 35 cm od oka

Optické vlastnosti oka. 3/3

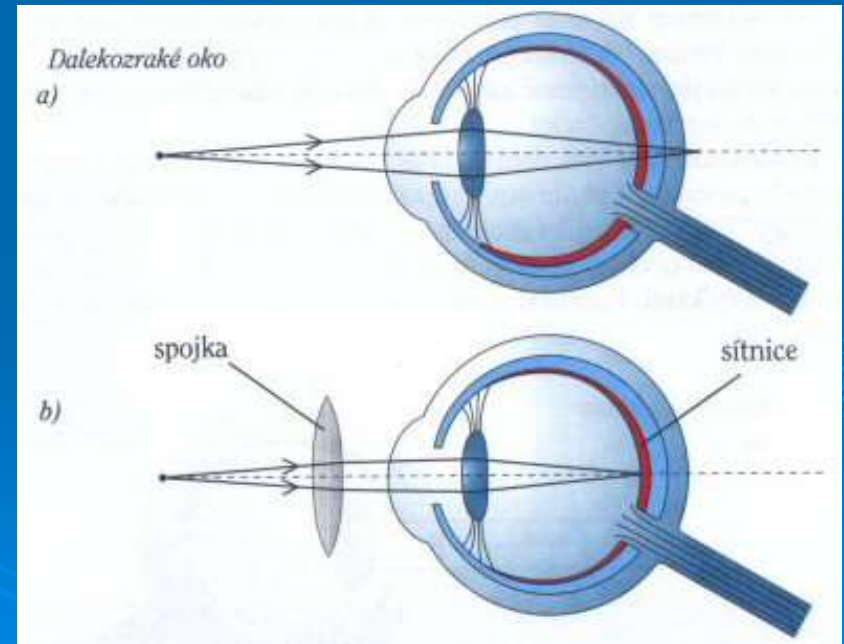
Krátkozraké oko

protáhlý tvar, obraz vzniká před sítnicí, rozptylky

Dalekozraké oko

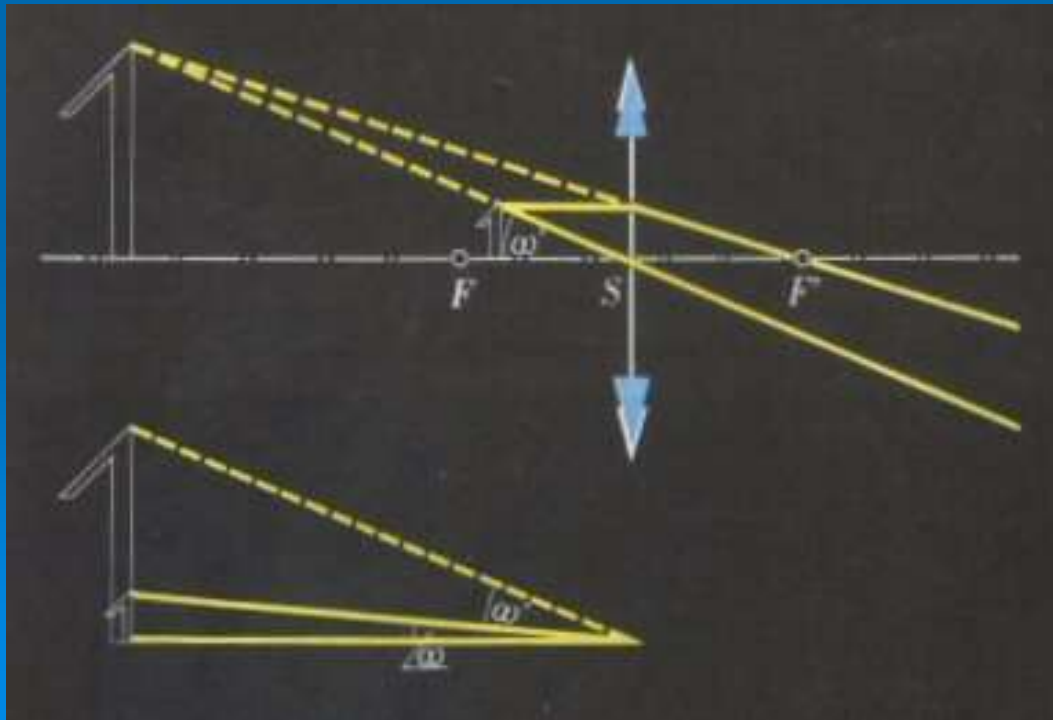
zploštělý tvar, obraz vzniká za sítnicí, spojky

Užití čoček v praxi. 1/5

Lupa

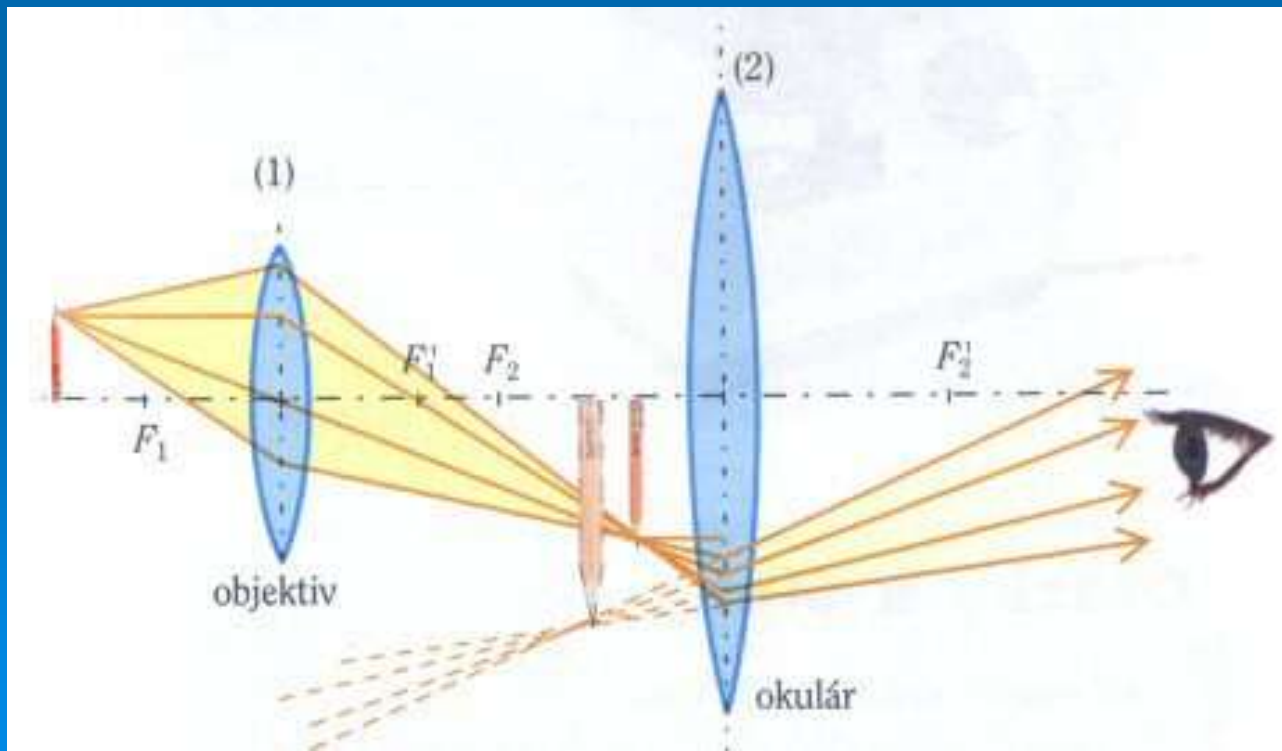
Předmět mezi lupou a jejím ohniskem, zvětšuje zorný úhel, max. 6x zvětšení

Užití čoček v praxi. 2/5

Mikroskop

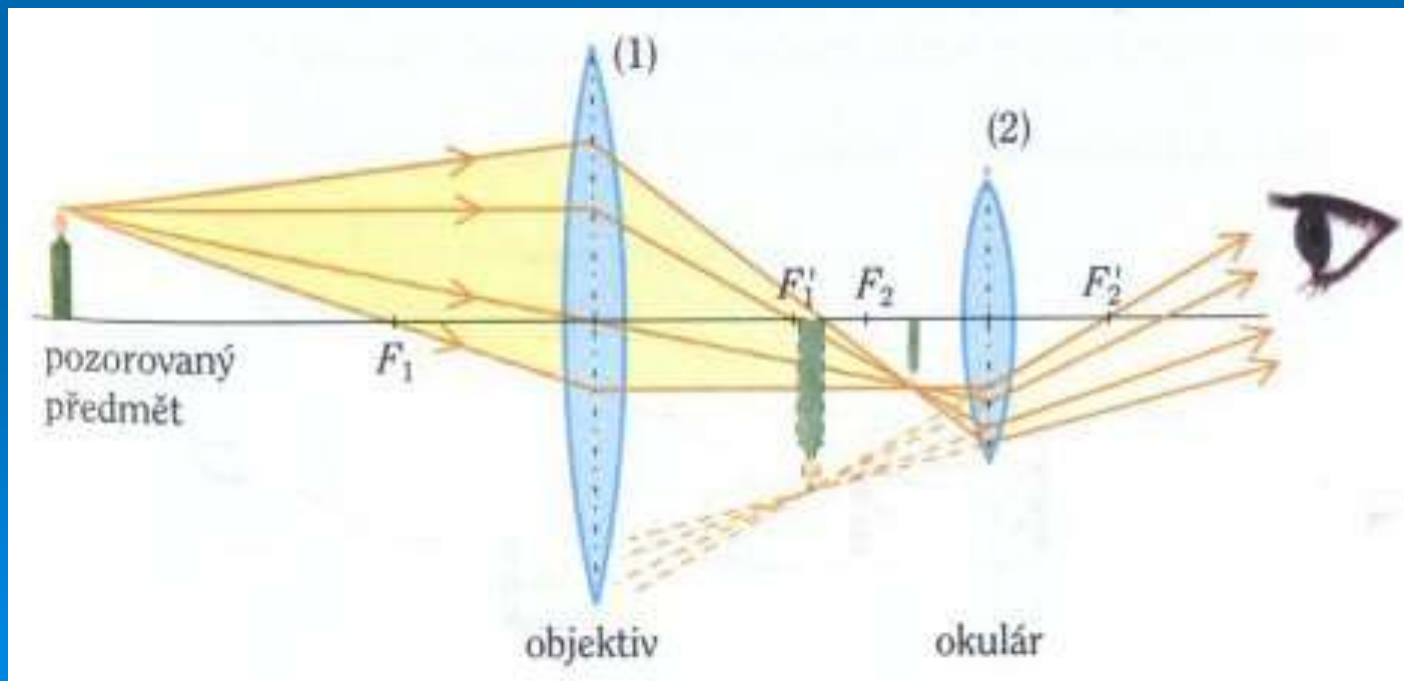
Větší zvětšení, systém čoček – objektiv, okulár (u oka)

Užití čoček v praxi. 3/5

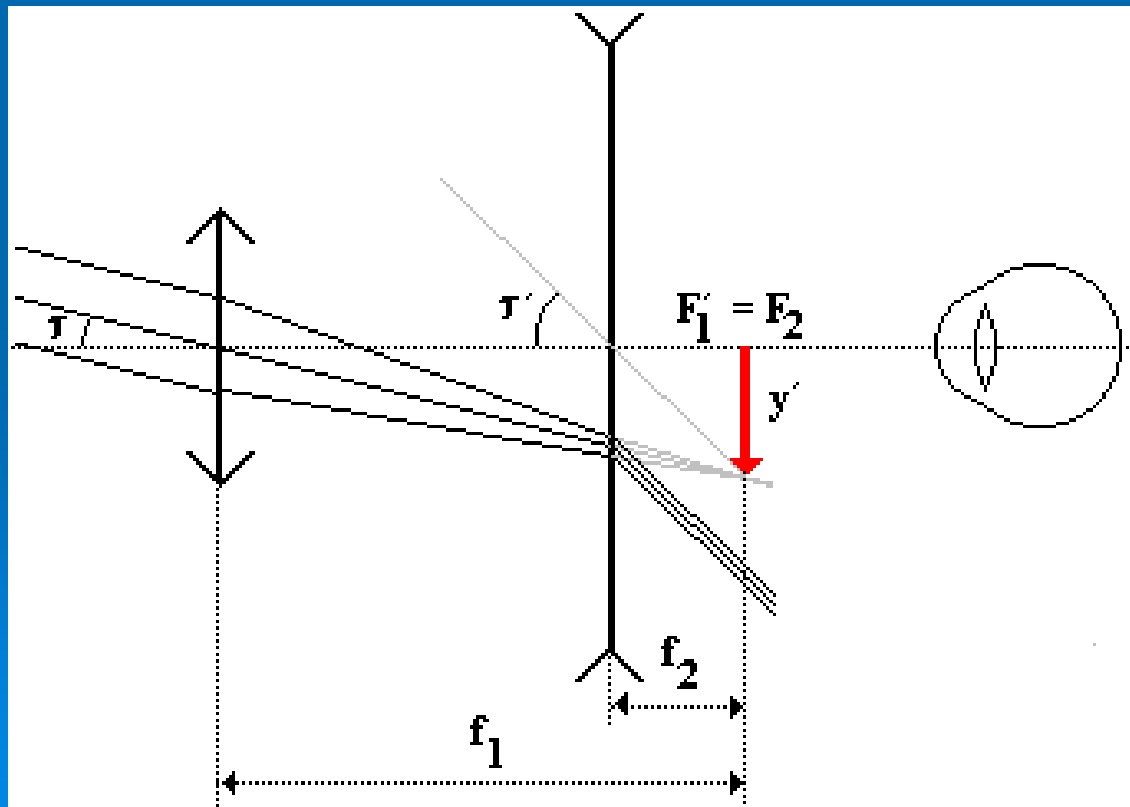
Dalekohled – zvětšuje zorný úhel vzdálených předmětů

Keplerův dalekohled – okulár spojka, objektiv spojka, obraz zvětšený, převrácený, zdánlivý

Užití čoček v praxi. 4/5

Galileiho (holandský) dalekohled – okulár rozptylka, objektiv spojka, obraz zvětšený, vzpřímený

Užití čoček v praxi. 5/5

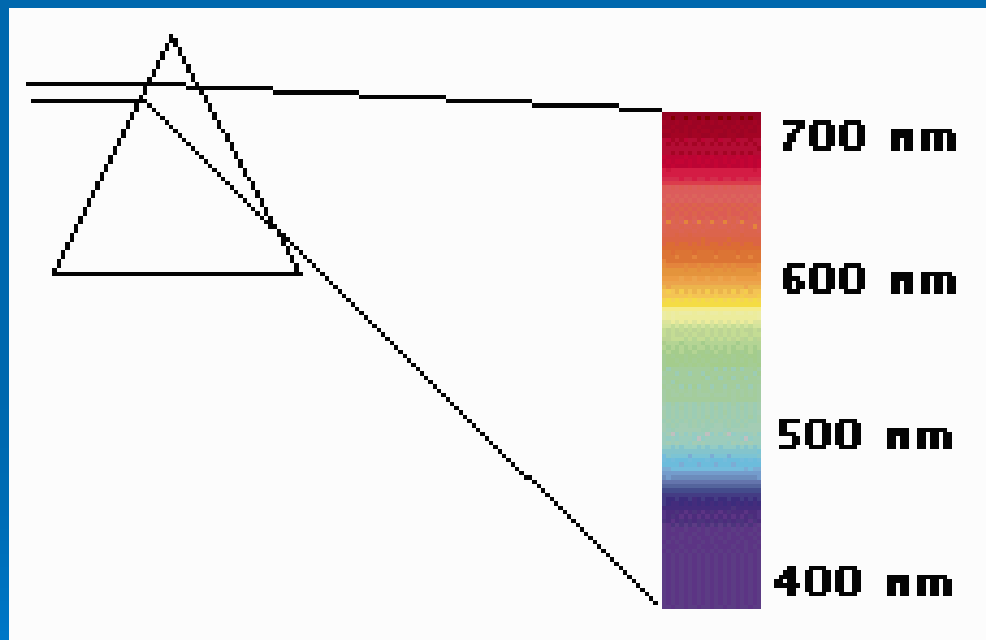
Fotografický přístroj – objektiv – soustava čoček,
Obraz – skutečný, zmenšený, převrácený

Rozklad slunečního světla optickým hranolem. 1/2

Sluneční světlo se lomem rozkládá na různé barvy – spektrum.

Nejméně se láme
červené světlo.

Nejvíce se láme
fialové světlo.

[Wikipedia](#)

[Rozklad světla - aplet](#)

Rozklad slunečního světla optickým hranolem. 2/2

Světlo se skládá z různých barev - červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigo (tmavě modrá) a fialová (Červená opice žrala zelený meloun indickému fakírovi).

Duha – rozklad světla na kapičkách vody

Barva těles.

Barevné průhledné prostředí propouští jen ta barevná světla, jejichž smíšením vzniká barva tohoto prostředí.

Barva neprůhledných těles závisí na barvě dopadajícího světla. Vzniká smíšením barevných světél odražených od jeho povrchu.